

Еліта духу

Можливо, конвертований диплом з'явиться в Україні швидше, ніж власна конвертована валюта*

«Владу беруть силою, а утримують культурою», - сказав на презентації Університету «Києво-Могилянська академія» доктор філологічних наук Вячеслав Брюховецький, якого, між іншим, пророкують у ректори відродженої академії. Чи не є піперболою його фраза? Якщо ж ні, то яким бачиться відомому вченому Університет?

- В'ячеславе Степановичу, Києво-Могилянська академія створювалася в часи, коли духовному життю українського народу загрожувало знищення...

- Відроджується вона в такий самий час, хоча я не думаю, що духовне життя та інтелектуальний потенціал України зараз на такому низькому рівні, як часом хочуть подати. Дивує, коли деякі закордонні професори, тим більше українського походження, твердять, буцімто Україна мертва і тільки вони можуть принести нам освіту. Ми вже мали руку братнього старшого народу, який давав нам освіту, і знаємо, чим це закінчується. Кожен народ має здобувати освіту сам.

Беззаперечно, події останніх трьох століть призвели до колосальних, а подекуди невідворотних втрат у культурному житті. Але ми є, і нас ніхто не зміг знищити. Парадокс якраз у тому, що за найменшої можливості, коли з'являються елементарні умови, Україна знову відроджується. Цьому феномену слід дивуватися.

* Україна молода. - 1991. - 19 жовтня.

- На якій основі створюється Університет?

- Ідея відродження Києво-Могилянської академії виникла давно і у різних людей. На жаль, час був не той, щоб це зробити. Очевидно й те, що ідея залишається лише ідеєю, допоки не матеріалізується у науковій концепції, допоки не буде обґрунтована й «проштовхнута».

Розробляючи концепцію, я виходив насамперед із реальної потреби сьогодення. Ми проголосили незалежність, але без людей високоосвічених, без людей, які орієнтуються у світі і розуміють, що він не замкнений, ми ніколи не завоюємо місце у міжнародному співтоваристві. Таких людей бракує. Отже, реальна необхідність стала першим поштовхом до відродження академії.

На жаль, інші наші вузи не можуть підготувати подібних фахівців. І не тільки через те, що там бракує хороших професорів. На жаль, сама система вищої освіти є надто централізованою, жорсткою, позбавленою будь-якої мобільності.

У своїй концепції ми намагалися поєднати переваги двох типів вищої освіти: американської та європейської.

Я викладав у двох американських університетах і знайомий з американською системою освіти. На мій погляд, вона має істотний недолік — відсутність систематичної освіти. Тобто студент дуже вузько орієнтований. Йому дається глибока фахова підготовка, але не більше. Інколи це називають «професійним кретинізмом».

Недаремно в американській індустрії високо цінуються наші програмісти. Це при тому, що тут вони вчать на комп'ютерах, зв'язаних «мотузочками». Але перевага наших студентів саме в пристосованості до нестандартного мислення й широкій (інша річ, що не дуже глибокій) освіті. З другого боку, ми не маємо переваг американського типу освіти, наприклад альтернативності курсів, невеликої завантаженості професури. В американських вузах на чотирнадцять студентів - один професор. При такому співвідношенні вже можна говорити про якість підготовки.

- Якою бачиться вам структура майбутнього Університету?

- Поки це буде три факультети. Гуманітарних наук - історія літератури, мистецтва, релігії, теологічні студії, філософія. Суспільних наук - економіка, право, політологія, соціологія, філософія економіки. Природничих наук (в основному, з ухилом на чорнобильські проблеми) — екологія, радіобіологія. Але це перший

етап. У майбутньому кількість факультетів, очевидно, буде розширюватися. Зараз необхідно з чогось почати. Прийматимуться студенти після двох років навчання у будь-якому вузі. Це дасть можливість розв'язати дві проблеми: студенти вже матимуть початки загальноосвітніх знань і пройдуть якісний відбір. Телефонне право не запрацює. Вікових обмежень не буде. Навчання вестиметься українською та англійською мовами, тому для вступника одним із найважливіших критеріїв буде вільне володіння англійською мовою. Під час навчання він мусить вивчити ще одну, дві, а то й три мови, залежно від здібностей і напрямів майбутньої роботи. Навчання буде платне, безплатне, а також вводиться стипендії. Причому платна освіта не повинна нас лякати, адже існують різні форми оплати. Скажімо, сплачувати вартість освіти може фірма, міністерство; другою формою є довгострокові позички в банку, які студент віддасть, коли отримуватиме високу зарплату. Третя форма — це робота студентів у системі університету: в бібліотеці, кафе, гуртожитку. Це практикується в усьому світі.

- В'ячеславе Степановичу, поясніть, будь ласка, чому назва закладу і університет, і академія. Яке слово більш чинне?

- Як ви розумієте, тут переплетено два аспекти - історичний і сучасний. У XVIII столітті українська інтелігенція виступила з проханням до царського уряду надати Києво-Могилянській академії статус університету. Натомість уряд просто заклав академію. Виходячи з сучасної ситуації і з того, що це буде міжнародний університет, уявімо, що в дипломі написано «Києво-Могилянська академія». У світі обмаль країн, які мають академії, подібні нашим. Там академії - це переважно добровільні об'єднання, які, окрім престижу, нічого не значать. Вони сьогодні можуть бути, а завтра вже ні. Тому диплом академії може не сприйматися як диплом про університетську освіту. Мусимо бути реалістами і, виходячи з цього, надати закладу статус університету з історичною назвою. Цим засвідчуємо себе наступниками традицій Києво-Могилянської академії і водночас - сучасним закладом.

- Наскільки все-таки зберігатимуться традиції Києво-Могилянської академії? Наприклад, там була дуже сильна філософська школа. Чи можна було б чекати цього у теперішньому університеті?

- Мусимо все зробити для цього. Хоча, будемо відвертими - Києво-Могилянська академія не виховала філософів рівня Канта, Гегеля.

- А Сковорода?

- Так, це видатна постать, але скажіть що-небудь про Сковороду в Оксфордському університеті... То, може, біда Оксфорду, але Сковорода там незнаний. Він дійсно геній, але йдеться, власне, про те, що сучасна філософія включає в себе чимало шкіл. На відміну від марксистсько-ленінської. Не знаю, чи була вона філософією, чи ні, але вивчали тільки її. Потрібен комплексний підхід, і без ґрунтовної філософської освіти не може бути фахівця.

- Ви говорите про Університет як недержавний заклад. Постає закономірне питання про джерела його фінансування.

- Керувати управами Університету буде Рада фундаторів. Я сподіваюся, що до неї ввійдуть уряд та парламент України. Зрозуміло, що, окрім цього, ми шукатимемо спонсорів і, сподіваюся, знайдемо як в Україні, так і поза межами. Йдеться не тільки про діаспору. Вона якраз не є дуже багатою, треба позбавлятися ілюзій, що нам діаспора все дасть. Насамперед треба шукати спонсорів серед іноземних підприємств, банків, фондів, університетів. А також серед суверенних держав, республік колишнього Союзу. Бо ж Університет матиме міжнародний статус. На презентації, як ви знаєте, виступив керівник концерну «Кримконтиненталь» Юрій Колесников, який сказав, що вони дають на Університет 10 мільйонів карбованців. Прецедент вже є, й очевидно, спонсори знайдуться. На щастя, підприємливих людей, котрі розуміють культурні, освітні й наукові потреби сучасного суспільства, чимало.

- А як швидко Університет проведе набір перших студентів? Чи можна сподіватися на те, що це станеться до початку наступного навчального року?

- Цілком ймовірно. Принаймні, ми плануємо почати саме з наступного навчального року. Мабуть, набір буде п'ятдесят чоловік на всі три факультети.

- Це не замало?

- Не думаю, що буде більше. Бодай через те, що ми не матимемо достатньо на той час ні приміщень, ні викладачів. У майбутньому передбачаємо навчати дві - дві з половиною тисячі студентів. Тобто це не буде дуже великий Університет, і не треба щоб він був великий. Я боюся цього слова, але все-таки Університет буде елітний.

- Чому ви боїтеся?

- Бо я демократ за складом характеру. Але я дуже не любив еліту, котра була тоді, коли я не був елітою. Я бачив зверхність, на яку ті люди не мали права.

- Сподіваюся, що Університет «Києво-Могилянська академія» виховуватиме справжню еліту духу.

- Так, ми мусимо це зробити. Не буду повторюватися, але без цього побудувати вільну державу просто не випадає. Всі ми, у тому числі колишні дисиденти, уражені бацилою часу, в якому жили. Подивіться, яка іноді нетерпимість проступає у того, хто ще недавно боровся з нею. Люди не винні, ми так жили. Але цього треба позбуватися.

- Чи ведуться зараз переговори із військовим училищем, яке знаходиться на території Києво-Могилянської академії? Відомо, що раніше військові категорично відкидали пропозиції про переселення.

- Звичайно, військове училище має бути переселене, і воно буде переселене. Але конкретна розмова із керівництвом училища ще не відбулася. Принагідно зазначу, що я прихильник цивілізованих переговорів, бо жоден мітинг досі не вирішив жодної проблеми.

- В'ячеславе Степановичу, раніше ви серйозно займалися політикою, але потім відійшли від неї. Зараз всі сили спрямовуєте на створення Університету. Чи вважаєте, що знайшли справу свого життя?

- Чому я пішов з політики? Кожна людина повинна бути там, де вона найбільше може зробити. Я спробую всі свої сили, уміння покласти на те, аби виховати сотні політиків.

**Розмову вела
Ірина Чемерис**